ԵՐԱՍՏԱՆ

Տարեգրական Լուրեր

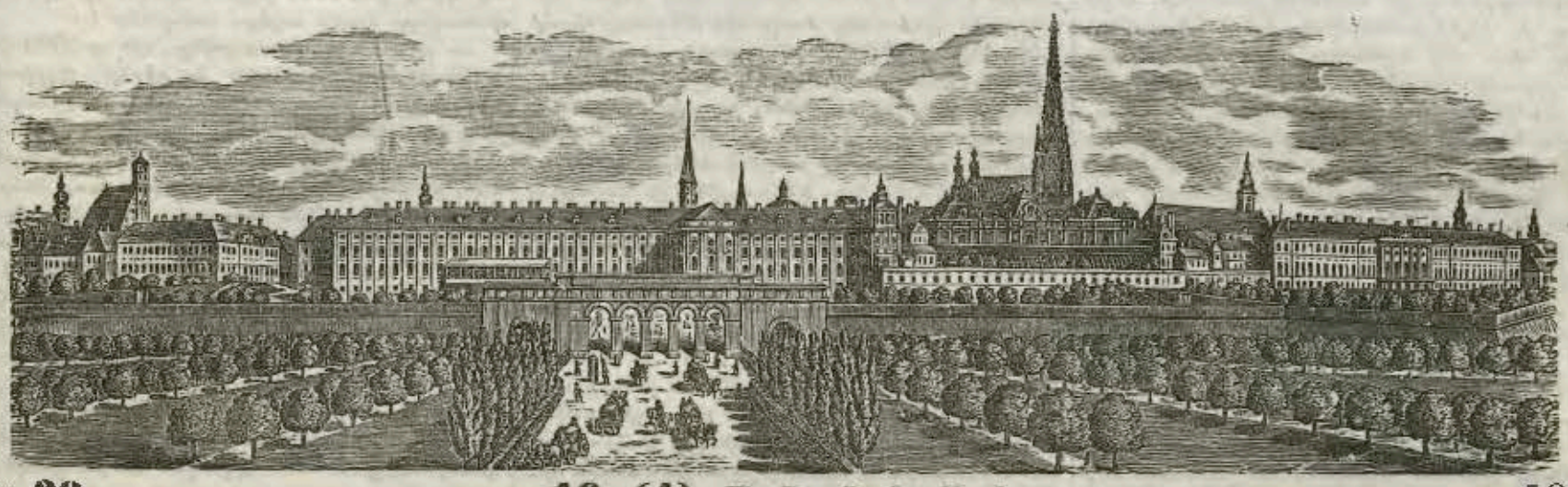

թիւ 20 — 16 (4) ՄԱՅԻՍ — 1848

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ՎԻԵՆՆԱ. Երկու նոր պաշտօնեայ։ Տերութեան խորհրդարանը։ Լիկուորեանների ու Ֆիստուսեանների։ Քաղաքս քահանայի խնդիրը։ Լեհերը, Ռուսիոցները, Հունգարացիները ու Պրուսացիները։ Իտալիայի լուրերը։

ԳԵՂԱՐԱ. Ազգային ժողովը կը բացուի։ Գաղիա՝ Ռուսիայի հետ բարեկամ կ՚ուզէ մնալ։ Իտալիայի շիտակութիւնները։ Լուրեր։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Գերմանական ժողովը։ Հաստատակամ սահմանադրութիւն։ Շլեզուիկ։

ՊՐՈՒՍԻԱ. Փոքրիկ ոգի Պրուսիայի Լեհերէն կը յուզուին։ Այլեւայլ լուրեր։

ՀՈՍԻԱՅԻ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ. Ի. Մուսանոպուլոսին վիճակը։

ԾՆԴԱՆ. Իրլանդայի խռովութիւնները։ Քանասու։

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ. Պասիֆիկացումեան ժողովը ապառաջ կոչուի առեն կը ժողովուի։

ԼՈՒՍԻՏԱՆԻ. Տերութեան վիճակը։

ՎԻԵՆՆԱ, 15 ՄԱՅԻՍԻ

ԻԱՏՈՐԸ պաշտօնականութիւն խորհրդոյն նպէն երկու պաշտօն ալ հաստատուց, մէկը վաճառականութեան, երկրագործութեան ու Ճարտարութեան, մէկալը հրապարակական դարձելու։ առաջին պաշտօնին՝ Անտոն Տոպլհոֆ սեպուհը, իսկ երկրորդին՝ Անդրէաս Պուտկարդնեռը պաշտօնեայ առնուանց։

Լեհերեանցի ազգային պահանջներուն վերին հրամանատարը Հոյոս կոմսը՝ որն որ պաշտօնէն եկած էր, ազգային պահանջներուն շատ ազատելուն համար նոյն պաշտօնին մէջ նորէն հաստատուեցաւ։

— Տերութիւնն խորհրդարանը Յունիսի 26ին քաղքիս մէջ դիւան բացուի։ ուրէն ընտրութիւնները սկսան։

— Քաղքիս հանգարտութիւն ու հանդարտութիւնը օրէ օր առելի կը հաստատուի։ անցած տրելը քաղաքացիք կառավարութեան վրայ իրենց գոհութիւնը ցուցընելու համար ներքին գործոց պաշտօնէին Ռիկերտորֆի սեպուհին, Հոյոս կոմսին ու քաղքիս զինուորական հրամանատարին Պարատնեռ սեպուհին տունն առջեւը գնեցիկ երաժշտութիւնը ընին։

— Պաշտօնականներուն խորհուրդը կայսեր անունով՝ Լիկուորեանների ու Ֆիստուսեանների կրօնք վերցուած կը հրատարակէ։ Այս որոշման պատճառ կու տան որ ասոնք ժողովրդեան մէջ խռովութեան առիթ կ՚ընեն։ Բայց յայտնի է որ ասով պաշտօնեանները իրենց ոգեորութիւնը կը ցուցընեն, որ չեն կրնար ժողովրդեան մէջի չարագործները ու խռովարարները զսպել։

— Լաստրիայի հիմակուան սահմանադրութեան մէջ կրօնի կատարեալ ազատութիւն արուած ըլլալով՝ քաղքիս ուղղափառ կղերն ալ առ ազատութիւնը գործածեց, ու մնուկու եկող անգամ ժողովը ընելէն վերջը՝ ազգեպիսկոպոսին հաւանութեամբ՝ նոյնքին դարձոց պաշտօնէին առ իրենցը ընաւ։

Խարար պաշտօնեաներ։ — Մենք բոլոր առ թերթս կրնանք բնաւորած պատգամաւորքս, ինչ խղճմտանքներուն բերնէն երկու բան կ՚ալանենք։ Կամ՝ պաշտպանութիւն։ Այս պաշտպանութիւնը արդէն ամէն մարդու եւ ընկերութեան, ուստի եւ կրօնականներու (Եկեղեցականներու) ալ խոստացուած է, եւ ընդհանուր ազատութեան տակը կ՚ենցուի։ Կը յուսանք որ պատգամաւորաց, սահմանադրական պաշտօնեաներնու մէջն ոն բաներն ընելու չեն հրաժարիր, որոնք Պաղեստինի հատարկութիւնն ընելու չհրաժարեցան։ Երբորդ՝ իրաւունք կը խնդրենք։ Ամէն բան կամ գերազանցութիւն չենք խնդրիր, հապա ամենեն նուազ բանով կը շատանանք, որն որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ եկեղեցւոյ իրաւունքի ազատութիւնը, այս ինքն եկեղեցւոյ ուշադրական տեսութիւնն ոնկախութիւնը, զորն որ եկեղեցւոյ հաւատակրօնները ալ կ՚ընդունին, գլխաւորապէս ոնոր որոնք եկեղեցւոյն սեւերութիւնն բաժնուելը կ՚ուզեն ու իրաւ կը համարին։ Այդ կը խնդրենք որ առ իրաւունքը մեզի իր ամէն հետեւութիւններովը շնորհուի։ այս ինքն նախ՝ եկեղեցական ատաստանները անիրաւ ճամբով ուրացին վախճանելու. չդործածուին։ Երկրորդ՝ եկեղեցին իր ատաստանները ինքնիշխան կարող բլլայ իր գիրքերը գործածել։ Երրորդ՝ եկեղեցական անձինք ոնանկ ուշադրական պարտաւորութեան չդրուին, որոնց պատճառաւ մինչեւ հիմա թէ իրենց եկեղեցական պատասխանատուութենէն եւ կը մնային, եւ թէ ժողովրդեան առջեւն ալ կասկածելի կ՚ելլային։ Չորրորդ՝ ուսման մէջ ան կարեւորը մնացին ալ բան արժանաւորն միա դրուի, այս ինքն թէ ուսման, կրթութեան ու հասարակաց մէջ ոնանկ միջոցներ չրանեցուին, որոնք հիմնադրութեան գիտութիւնն ու պատմական վախճանին ոնհամաձայն բլլան։ Եկեղեցին ինքը զինքը ու իրմէ զատկ. կը սիրէ, ուստի յուսադրութեամբ ձեռքին եկածը կ՚բռնէ որ բիւր իր սուրբին կոչերին ու թէ ուսման համար հարկաւոր ոնիրը ասայ։ Եկեղեցին օծուած ու աշխարհք խրկուած ասպիտանոցի ըլլալով՝ ասոնց ասոնց ալ իր պաշտօնը ճանչնալ ու կատարել կ՚ուզէ. այս ինքն ազգասէր Ազգասոր կամ սինոդքսը անուանուածները, նոյնպէս ապրանքներն ու հիմունքները հաստատ կը փնտրէ։ Բայց եկեղեցական իրաց յարմարութիւններ դէմ, որն որ ամենուին օրհնութիւն չբերեր, եկեղեցւոյ անարդութիւնն ու (իրաւ անշարժութիւն) խեղճակրութիւնն (ԱՍԿԵՏ) ասոր ձգուելուն դէմ եկեղեցին կը բողոքէ։ — Այսպէս վերջը կու գան ասոնցուչցա պատգամաւորներու ատարգութիւնները։

Այն ընտրուած պատգամաւորները՝ իրենց ազնիւրադիրը անձամբ ներքին գործոց պաշտօնէին մատուցին։ Պատուական պաշտօնեան աղերսադիրը կարդալ ուսաւ, քաղաքավարութեամբ լսեց ու սիրով ալ հրաշալի խնդրանքներն հաստատութիւն ու միաբանութիւն ցուցընելէն եռաջ՝ աղերսագիրն ու բոլոր կոչերին անուններուն ստորագրութիւնը առաւ պահեց։ — Պատգամաւորները պատուական պաշտօնէին սահմանադրական ու քրիստոնէական մտացը ոյնուսութեան ու անկեղծութեանը վրայ լի վստահութեամբ ու գարմացմամբ հրաժարեցան։

— Կալիցիայի Լեհերուն մեծ մասը՝ Միքայէլ Լեհերուն պէս՝ իրենց թագաւորութիւնը կանգնելու միտք ունենալով՝ Լեմբերկի մէջ պատրաստուելու սկսած էին, եւ ան վախճանաւ նոյն առեղը Լեհաց ազգային ժողով մը ալ ելրին, որն որ կոմսց կամաց կառավարութեան գործերուն մէջ ձեռք խառնելու սկսաւ, եւ Լեհերը տերութենէն պաղեցընելու կը ջանար։ Կալիցիայի կուսակալ Պագատոն կամք շատ չիսոնարհութիւնները առնելու համար ան ժողովը լուծեց ու ընդ, եւ իրենց ժողովարանը դինուորներով պատեց, որ մէյ մ՚ալ կրկին ելլան ժողովուիլ։ Թէպէտեւ մէկ երկու անդամ զանազան պատճառներով ու դիւաւորներուն ալ դէմ գնելու պատրաստութիւնը քանի մը տեղ ժողովուիլ ուզեցին, բայց Գալիցիայի կոմսին յարգարանքը ցրուեցան։ եւ չէին կրնար ալ յանդգնիլ, վասն զի հոն շատ զօրք կայ։ Սակայն զատ Լեհ հաստատիներէն շատը դեղցիներուն սիրտը շահելու մտքով՝ զանոնք ձրի աշխատելու պարտքէն կամ պահանջմունքն (անկարգութեան) ազատել կ՚ուզէին։ տերութիւնն անոնց արեց եւ ինքը գեղացիներուն նոյն շնորհքն բրաւ։ դիւցիները, որ արդէն Աւստրիական կառավարութեան ձեռքով գրեթէ գերութեան վիճակին ազատած ըլլալով՝ բոլորովին կոյսնը կոչին էին, ասով աւելի եւս կայսերական գահին հէս կապուեցան։ Բայց Կալիցիայի մէջ ուրիշ բան մ՚ալ պատահեցաւ, որ գրեթէ Լեհերուն մէջերը կոտրեց։ Կալիցիայի մանաւանդ արեւելեան կողմերը, ուր որ Լեմբերկն ալ է, քնակչաց մեծ մասը Ռուսիէն կամ Ռուսիակ է, որոնք կրնան ուղղափառ Ռուս ըսուիլ, ծէսերնին Յունաց ծէս է, եւ լեզուներն ալ գրեթէ ռուսերէն։ Այսոնք Լեհերուն մէջ իրենց ազգային թերութիւնը բոլորովին կորսնցընելուն վախենալով՝ ոչ Լեհ, եւ ակռան ցաւցընել որ Կալիցիայի բուն բնակիչները իրենք են, Լեհերը վերջէն եկած մնաց եւ զինքնք հալածահալած են, իրենք Լեհերուն ձեռքին տակը գերիի պէս մնալ ամենեւին չեն ուզեր։ Լուսի Լեհերուն դէմ ազգային ժողով մը հաստատեցին, եւ կըսուի որ միայն իրենց ազգին ազգային պահանջն զօրք ալ ունի։ Կայսեր ազերսագիրը մէն ալ ասուի, որուն մէջ իրենց հաւատարմութիւնը անկեղծութեամբ ցուցընելէն եռաջ՝ կ՚ազատչեն որ ասկից վերջը քանի մը բաներու մէջ իրենց ազգայնութեանը առելի միտ դրուի, այս ինքն Ռ. Ռուսիներուն մեծ ու. ազգին դպրատուներուն մէջը գրաստուութիւնը ռուսերենէն ըլլայ։ Ռ. Ռուսիներուն եկած հրամարանները ու հրամանները իրենց լեզուաւ ըլլան։ Դ. Լուծեց Ռուսիէն կամ ուղղափառ յոյն քահանաները այնպէս կրթուին, որ վերջին իրենց վերաբերած բաները ժողովրդեան սովորցընելու առնելու կարող ըլլան իրենց լեզուաւ խօսիլ, եւ. ոչ թէ հիմակուան պէս՝ իրենց լեզուն չգիտնալով՝ ժողովրդեան առջեւը համր երեւնան։ Դ. Ուղղափառ յունական (Ռուսիներուն), Լատինական եւ Հայոց ծէսը իրարու հաւասար իրաւունք, պատուութիւն եւ պատիւներ, չէ թէ միայն խօսքով, հապա գործքով։ Ե. Ռուսիները ամէն հիւրոց պաշտօնները կարենան ընդունիլ։ — Լեմբերկի Լեհերը՝ տերութեան, Ռուսիներուն եւ դեղացոց առանկ իրենց գէմ կենալը տեսնելով՝ ձայներնին քիչ մը քաշեցին։

Հիմակուան ատենս մեծ խնդիր մ՚ալ Բոհեմիոյնք ունին։ Ասոնք յառաջ Գերմանական դաշ-

նակցութեան մէջն էին, բայց հիմա կէս մը իրենց ապրանքներուն հոգին աւելի արթնցած ըլլալով, կէս մ՚ալ տեսնելով, որ Գրանդ-Բուրգի ժողովքը բոլոր Գերմանիոյն կամ Գերմանական դաշնակցութեան ներկայացուցիչները կենտրոնով մը միացնելու կը ջանայ, եւ առաջ Բոհեմիացւոց ու մէկալ Սլաւեան ցեղերուն ազգային մեկուսութիւնը կորսուելու եւ Գերմանացի սեղմուելու վախ կայ, Բոհեմական ազգային ժողովքին մէջ որոշեցին, որ Գերմանական ժողովքին ներսիսոխան ասմունքներն չխրկեն, ու կրնան որ Գերմանական դաշնակցութիւնը հիմա դադրած ըլլալով՝ իրենք ալ անոր մէջը չեն, ու նորէն դրուելու միութեան մէջ մտնել չեն ուզեր։ եւ Աւստրիոյի սերութեան ալ խորհուրդ կու տան, որ Գրանդ-Բուրգի ժողովին ամենուին չխառնուի, ապա թէ ոչ՝ իր ինքնիշխանութիւնը կնոյ տկարանայ, եւ կը տեսի մէկ եղանակաւ մը Գրանդ-Բուրգին կառավարուիլ։ Պատերազմնա, Մորաւիա, Սիլեզիա եւ այլն, մարդ խրկելով՝ հաւանեցընելու կը ջանան, որ Գրանդ-Բուրգ երեսիսոխան չխառնուին։ Գրանդ-Բուրգի ժողովքն ասոնց տեսնելով՝ Բոհեմիա մարդիկ խրկեց, որ երթան հանգոն՝ եւ երեսիսոխանները ընտրել տան, բայց դացողները սիրով չընդունուեցան, եւ ոչ տեղն գալու կրցան երթալ, ու ինչ որ խօսեցան եւ ապառնացան՝ ամէնն ալ փուչ եղաւ։ Գրանդ-Բուրգի մէջ ասոնց բանիս վրայ շատ ապաքուիեամբ խօսեցան, եւ մինչեւ մարդ ալ եղաւ, որ Բոհեմիացիներն ու մէկալ Սլաւեանները ղէնքով զսպելու է՝ քան։ բայց մարդ չեղաւ ու դեռ բան մը չորոշուեցաւ։ Իսկ Աւստրիոյի տեսութիւնը Սլաւեան ազգերուն աս շարժումը մէկ կողմանէ իրեն օգտակար կը տեսնէ, ինչու որ Գրանդ-Բուրգի ժողովքը չարիէն ուրիշ ճամանալու եւ Աւստրիայի ինքնիշխանութիւնը ձեւով գայրներու ըլլայ նէ, սանք իրեն օգնութիւնը հանար Դերմանացւոց դէմ պատերազմ մին են։ Լա՛ թիպէտ քանի մը պատգամին նշանները նայելով՝ անանկ համարում մին ալ կար, որ Սլաւեները եւ մանաւանդ Բոհեմիացիք կամայ կամաց գլուխ քաշելու եւ տեսութիւնէ զատ ելլալ միայ ունեցած ըլլան, բայց սանկ բան մ՚ըլլայ նէ, նախ՝ Բոհեմիոյի մէջ բնակող հաղարաւոր Գերմանացիները դէմ՝ կ՚ելլեն, երկրորդ՝ տերութիւնն առջեւը մեծ պատիւ ու յարգ ունեցող հաւատարիմ իշխաններէն 20 Բոհեմիացիներ թուղթ մը հանեցին, ու ցուցուցին որ իրենց ջանքը Աւստրիոյի հետ աւելի եւս միանալ, եւ սանկ առնուան մէջ անոր հաստատութիւն ըլլալ է, բայց միանգամայն իրենց փոյթն աս է որ Սլաւեան ազգերուն վրայ հիմակուան ժամանակիս հանձնոյն աչքով մը նային։ Լաւ համար Աւստրիայի բոլոր Սլաւեները Բրսկա կը հրաւիրեն, որ իրենք ալ ազգային ժողովք մ՚ընեն, իրենց վրայ մինչեւ հիմա ունեցած անհոգութիւնը մէկի թողուն, մէջերնին միարանին եւ այլն։ Այս ալ կը ծանուցանեն, որ Բոհեմիոյի մէջ եղող Գերմանացիներուն ազգայնութիւնը ամենուին ձեւը դպցրելու միտք չունին, հապա իրենք իրենց ազգային յատուկ դիրքերնին պահելու կը նային եւ այլն։ — Բայց Աւստրիոյի կառավարութիւնը Գրանդ-Բուրգի ժողովքին պատճառ չտալու համար՝ վերջապէս Բոհեմիացիներուն հրամայեց որ երթան ընտրեն, եւ զանոնք ապահովցուց, որ վախցուած վնասները չեն պատահիր։

Հունգարիոյի մէջ ալ՝ ասոնց նման դիպուածներ պատահեցան։ Հունգարացիք, ինչպէս որ յայտնի է, աս մնալս իրենց ազգայնութիւնը ամէն կերպով հաստատացին։ Լեզուն ամէն բանի մէջ՝ մնաստերէն, պաշտօնատուներնը՝ բոլոր մնաստ, զատ խորհրդանոց, իրենց ազգանքոյր (ինդիկատ) ստակ կոխել եւ այլն։ Բայց սասով գոհ չեղան, հապա ուզեցին որ Հունգարիայի եւ խաւատներուն երկրին մէջ եղող Սլաւեան ցեղերն ալ՝ ինչպէս Սլովակները, խաւատները, Ռումինիները եւ այլն, իրենց հետ եւ իրենց խորհրդանոցին հետ միացած ըլլալով՝ ժողովքին մէջ անոնց մնաստերէն խօսիլ տան, եւ իրենց թէ իրենք անոնց վրայ տիրող ազգ մը ձեւանան։ Այս բանիս Սլաւեան ցեղերն ընդդիմացան, եւ Հունգարացոյն բոլորովին բաժնուիլ, իրենք զիրենք կառավարել, եւ Վիէննայի հետ ուղղակի կապ ունենալ ուզեցին։ Հունգարացիք զանոնք զսպելու ջանացին, եւ սարք համար Խաւաիայի ու Կալիցիայի մէջ եղող Գաշտաւ զօրքը՝ ժամանակին պարագ ունենալը բանի տեղ չդնելով՝ եւ ուզեցին, զորն որ Աւստրիայի լրագիրներին շատերը տեսնելով՝ ըսին որ Հունգարացիք ալ գլուխ վերցընելու սկսան եւ զատուելու կը ճգնին։ Վ Լիէնոյի պաշտօնատէրները Հունգարացիներուն պատասխան տուին որ իրենց երկրին մէջը 22,000 զօրք կայ եւ երկրին պատհանու թիւան հատնար բաւական է։ Բայց ասկից խուռաւաներն ալ կառաջուիեամբ ստոր եղան, ու իրենց զայրոյցը Հունգարիոյնուն վրայ թափելու սկսան։ Հունգարացիք ալ օրէ օր սկսան աւելի եւս խուռաւաները նուաճել ու գրգռել, մինչեւ խուռաւաներուն վերին կառավարը Իլաչիչին, որ իրենք դան կը կանչեն, գլխաւորաբար երկրին խաղաղութիւնը վերադարձնելուն, մեկուն մեկալին ստացուածները գողցող ու յափշտակողներուն, եւ կամ՝ մեկը մեկալը ապատամբութեան յորդորողներուն դէմ պատերազմական օրէնք հրատարակեց։

— Խաղիոյի պատերազմին գլխաւոր յուսերը տանք են։ Մանցա Ցին Վենոյի մօտ մեծ պատերազմ մը եղաւ։ Աւստրիացւոյ բանակին հոս մեծ պատերազմ մը եղաւ։ Աւստրիացւոյ բանակին հոս Սանկտ Լուչիա բուսուած բլուրին վրայ կեցած էր։ Խաղացիք առաջանալ ժամը Ցին թնդանոթներով Աւստրիացւոյ դէմ՝ ասոնցի զարնուելու սկսան, եւ խրկուան Սան Մասիմոյի, Գրոչ Պիանդայի ու Քիէնանի վրայ յարձակեցան։ բայց իրենց զլխաւոր նպատակը Սանկտ Լուչիան էր։ Լիմը ժամ Իթիմենգեցիները՝ օրուան մէջ ասոնցի ու գաղղիացի զօրագունդներ ալ կ՚երեւային, Աւստրիացւոյ դէմ մեծ քաջութիւնով պատերազմեցան, մինչեւ որ հանկից վանեցին։ Ասոնցի զօրագունդը միջապէս իր զօրքը նոր գնդերով զօրացաց, ու Աւստրիացիք նորէն Խաղացիները զարնելու սկսան, բայց կամայ յառաջ կ՚երթային։ Ասոնցի Վերոնայէն գունդ մ՚ալ բերել կու տար, որ թշնամին շուտով վանեն։ բայց հոսկից մեկ աս գունդը պատերազմին տեղը հասաւ՝ արդէն Խաղացիք ճակատէն եւս կը քաշուէին։ Աւստրիացիք Սանկտ Լուչիա նորէն առին ու սկսան թշնամին ետեւէն երթալ ու վռնտել։ բայց շատ չերցան, որովհետեւ բոլոր ճամբանները զարգանած էին։ Խաղացիք կուռցին տեղը շատ պատերազմական գործքներ, թիւնուելնեք ու. կամ կարասիք թող տուած էին։ Ասոնցի սպարապետը աս լուրը տալէն ետքը՝ Աւստրիացւոց կողմանէ հինգողներուն թիւը ուրիշ անգամ ծանուցանելու կը խոստանայ։ բայց աս ալ միանգամայն կը յայտնէ որ շատ պաշտօնակալներ մեռեր են։ Եւ ընդհանրապէս իր զօրացը քաջութիւնը գովելէն ետքը՝ մեծ գովեստով կը խօսի նաեւ Կայսեր եղբօրորդւոյն Գրանկ։ Յովսէփ արքիդքոյն վրայ, որն որ թէպէտ դեռ 18 տարեկան երիտասարդ է, բայց եւ այնուէս ատակի կրակին մէջ կը գտնուէր, ու անհիմանալէս իր քովը թշնամւոյն թնդանոթին գնդակն ինկած ատենը՝ առանց զլլալու մը կը կենար։ Այս պատերազմին ընդարձակ ստորագրութիւնը դալ անգամ կը գտնենք։

Ասանկով սպարապետը ասնոյս Ցին կը գրէ թէ Խաղացիք նորէն Աւստրիացւոց վրայ չեն յարձակեր։ եւ թէ ինքը Նիւժանին բանակը իրեն հետ չմիացած, միայ հանի իրենց հետ զարնուելու։

Նիւժան կոմսը՝ որուն բանակը ասնոյս Ցին գեռ Գոնեկլեանոյ էր, Ցին Զենեսայի վրայէն Պելլունոյի վրայ երկու գունդ զրկեց իրենց, որն որ համանուն հարուստ ու մարդաշատ գաւառին մայրաքաղաքն է։ Այս երկու գնդերը ճամբուն վրայ մեծ դժուարութիւններու ու վտանգներու հանդիպեցան, ինչպէս որ Խաղացիք պատնէշներով ու փոսերով՝ անցնելու ճամբաները արուած՝ ապահանած էին, եւ լեռներ ու ժայռեր եղած տեղերը անանկ պատրաստած էին, որ Աւստրիացւոյ զրկեալը անցած ատեն՝ վերէն վար ժայռերուն կատարանքները պիտ՚որ գլորցընէին, որ տակը գտնուողները ան քարերուն տակը իրենց դերեվմանը գտնեն։ Աւստրիացւոյ զօրապետներն ու զօրքը թէպէտ մեծ դժուարութիւններ քաշեցին, բայց վերջապէս անվտանգ անցան, միայն մեկ հոգի մեռաւ ու վեց հոգի վիրաւորեցան։ Ասնոյս Ցին Պելլունոյ հասան։ Երբ որ զօրքը քաղքին դիմացը շարուեցաւ, մեջը զսնուող տարական շարագործները իրենց տուին փախան, եւ այսպէս բան քաղաքացիքը իրենց պաշտօնատէրներովը ու եկեղեցականներովը Հենրիկոս Դանդոլոյ հարիւրամեայ հանդիսաւորութեան համար դալ թուերնուս մէջ կը գտնենք։

— Աւստրիայի կայսրութեան մէջ Դիրոլցիները հին ժամանակուընէ քաջութեան ու հաւատարմութեան անուն ստացած ու պահած են, եւ իրաք ալ միշտ նոյն քաջութիւնն ու հաւատարմութիւնը պատեր կը յայտնեն։ Խաղացիք աս ազգէն զինուորով շատ անգամ թշնամով ու պատգամաւորութեամբ փորձեցին որ զիրենք ալ ապատամբեցընեն։ բայց սանք ամէնքը մեկ սիրտ մեկ հոգի՝ Կայսեր հանար զէնք առին, ու նոյն Խաղացւոյ ազատ գնդերը՝ որ Դիրոլի սահմանէն ներս կը մտնէին, փնտռեցին։ Դիրոլի Դարդինա պզտիկ քաղքէն Բայիսի 2ին կը դրեն թէ Աւստրիացւոց զօրքէն 900 — 1000 հոգի ատուանց ժամը Ցին Գատարինացւոց վրայ յարձակեցան, 5 հոգի մեռուցին, մեսյածներն ալ փախուցին։ Բայց միանգամայն մարդ խրկեցին որ ապատամբները զէնքերնին թող տան ու հնազանդին։ ասանք 3 — 4 ժամ մնածներու ժամանակ ուզեցին ու ընդունեցան։ բայց խօսքերնին բանելու տեղ՝ շրջա կողմանէ սկսան զանգակները զարնել, ու տեղացիքը բոլոր ոտք հանել։ Դիրոլցիները աս տեսնելով՝ վերցան համբերել, վրանին վազեցին։ բայց որովհետեւ ապատամբներուն բազմութիւնը շատ դուրս աւելի էր ու որովհետեւ պատնէշներ շինելով ամրացած էին, պարտաւորեցան դէպ ի Ակրատոնա քաշուիլ։ Հոն հաստատուն կեցան ու սկսան Խաղացիները նորէն վռնտել։ Խաղացիք նոր զօրք ալ բերին, բայց չկրցան յաջողցընել։ Կռիւը իրիկուան մինչեւ ժամը 9ը տեւեց։ Խաղացիք 4 մեռնողներ ու հազարաւոր բազմութիւն ունէին։ իսկ Դիրոլցիք թնդանօթ չունէին ու միայն 900 — 1000 հոգի էին։ Իրենցմէ 3 զինուոր մեռած է, իսկ Խաղացիներուն՝ մեռած ու վիրաւորուածները 100 հոգւոյ չափ կը կարծուին։

Այս քաջ Դիրոլցիներուն Ռասկիի սպարապետը աս պատերազմի յորդորը իրեց։

Հաւատարիմ, քաջ ու մեծանուն Դիրոլցիներ։ Գիտեմ որ ձեր անունդ սրտին ուրախութիւն կ՚ընայ։ թէ որ ձեր որդւոցը վրայ պանծալի բանը պատմեմ։ Ան գանդ մը զորքը, ձեր գաւառները, որն որ ինձի խրկեցիք, 21 էլ արժանի է։ Քաջ Դիրոլցի որդոյներուն ամէն որ նոր պատերազմ է, ու ամէն պատերազմ՝ նոր նոր քաջագործութիւններ։ Չեմ կրնար ամէն մեկ հոր զատ գրուցել թէ ինչպէս քաջութիւնով պատերազմեցաք։ Խաղաս ամենուդ մեկուն

կնագրեր, ինչու որ ամէն աչ հաւասար են, ամենուն վրայ ալ. չեռ կենդանի է ան հոգին՝ որն որ երբեմն ազնուական մը (նարպէնանն) ամբիոնը յարմեռած ու, փախստական՝ ձեր լռին ու խոնարհական հովիտները թողուլ երթալ ստիպեց։ Ձեր հոգիներ երկրին պարտականութեանը համար կը պատերազմեմ անանկ թշնամոյ մը դէմ, որն որ կարծէ թէ արի Յիսուսցիներուն յաղթելը այնպէս դիւրին է, ինչպէս գուռնաներուն ազնիւ լուսնարանները ու պատուհաններն թիկնոց թեթեւարին ջրտարը վրայ անկոնկիալ կեանք տալ։ — Հնգամ, Ինքնագլուխներ, դնեւարեցէք, ջենքերնիդ պատէն վար առէք։ ան մնոզ չգիտցուց հրացաններդ պատրաստ, երբեմն մեր Հայրենիքին զրաստրոբութեանը յուշ քով մոգերի պրոտեստան ու ազատութիւնդ որն որ վատնեցիր կեանք տալ։ — Հնգամ, Ինքնագլուխներ, դնեւարեցէք, ջենքերնիդ պատէն վար առէք։ ան մնոզ չգիտցուց հրացաններդ պատրաստ, երբեմն մեր Հայրենիքին զրաստրոբութեանը յուշ քով մոգերի պրոտեստան ու ազատութիւնդ որն որ վատնեցիր։ — Պիրոյցիներ, ձեր ազատութիւնդ, ձեր կայսեր համար իմ եռանէա պատերազմի եկէք։ Ցարմ ուրիշներ մերը փնտրը ձեզն է։ — Վերոնա, 1 Մայիսի, 1818։ — Ռոսենցի ազատագրեալ։

ԻԱՂԱԼԾԱ

Փարիզ, 4 Մայիսի։ Այսօր ազգային ժողովը բացուեցաւ. բոլոր եղբայր երկիրներն ու յոյսը, արտի ունկնկրութեան ու զարմանքներ մէջ աչքը փարիզի վրայ դարձուցած կը նայի ու. կը դիտէ։ Մենք մեր ազգայրութիւնը համաձայն նոյն ժողովքին սկզբնաւորութեան պատմութիւնը մեր ազգայնոցը տեղն ի տեղը յայտնել ուզելով՝ մանրամասն կը սկսինք պատմել։

Այսանայ ժամը 8ին գրեթէ դարմանոցին գեղեցիկ պարծանութիւնը, բնակիչներուն հանդիսական շարժմունքը՝ նոյն օրուան հանդիսին համաձայն փարիզին փառաւոր կերպարանք մը տուած էին. փողոցներուն անկիւնները գունդ գունդ հեծաւորներ պատերուն վրայ կոպտած յայտարարութիւնները կը կարդային, որոնց առաջինը ազգայնակերպ կառավարութեան հրաժարելուն յայտարարութիւնն էր, որ միանգամայն փարիզցոյ շնորհակալ կը ընար իրենց փեսարարի 24էն մինչեւ նոյն առնելը ցուցուցած հանդարտութեանը վրայ, ու կը յորդորէր որ սկսած հասարակապետութիւնը ողջկ հիման վրայ հաստատեն։ Փողոցին ամէն շրջանակներուն մէջ թմբուկներ կը զարնուէին, աղգային պահպանութիւն գնդերը իրենց ժողովարանները կը ժողվուէին, պատերազմի զոյգը զինուորացներուն մէջ պատրաստ կը կենային, պարզանակներնը ասպին անդին կը վազէին։ Նոր-անան դաշտերուն վրայ թնդանօթներու երկու. մարտիոց (Batterie) դրուեցաւ, որ ծերունի զօրաց բնակարանին (Hôtel des Invalides) տրուած ոգեշունչ պատասխան տան։

Յամը 9ին։ Ամենայնակեայ կառավարութեան մէկ քանի անդամները դէպ ի Վանոսի հրապարակը ապարարութեան պաշտօնէին պատասխան գացին, եւ անմիջապէս ազգայնի ժողովարանն անցան։ Փողոցները քանի որ կ'երթար կը կենդանանար, ամէն բան հանդարտ ու խաղաղ էր, ու ոմանք ուրախութեան կերպարանք մը չէր տեսնուր։

Յամը 11ին։ Ազգայնի գալանիք փողերու, թմբուկներու ու երաժշտութեան ձայներ կը լսուին։ ազգային պահպանները, պատերազմական զօրքը շարժման մէջ էին, ու ցնծագրութեան հրապարակին (Place de la révolution) վրայ պատերազմի կարգաւ. կը կենային։ Ընթիւ անհամար բազմութիւն ծովու. ալիքներուն պէս կը շարժէր կ'երթայ ազգային ժողովարանին որարհին մէջ տեղ մը գտնելու։ Այսպէս կարգի խոշոր խոշոր մը կոտորներ կապոյտ տուսարարանով (սանիկոլոգ) վրան խոշոր գրերով՝ Համաստոսագիր ազգային ժողովոյն (sténographe de l'Assemblée nationale) գրուած ու մէյ մէկ թռուցիկ՝ լրագիր գրողներուն ձեռքը տուին, որ ժողովարանի մէջ խոսուելիք կամ շարժուելիք մը եղած տեղն՝ դիւրութիւնները վրայ գնեն, ու. ոնպէս կարող ըլլան ժողովարանին մէջը մնալ ու ելլել։ Ամէն մէկ ազգային պահպանին 40 դեղակ ու. հարկաւոր վառոդը տրուած էր։ Հազարաւոր գործաւորներ բերանին ծխախոտ գունդ գունդ վերը վար ժուռ կու գային, ու անանկ ալ կ'երեւար որ եղած հանդէսներուն չեն հաճիր։ Ցնծերերը կ'ըսէին որ սա ամէն բանները շատ անոր՝ տեսած ենք. միայն անունները փոխուած են։

Կէս օրը ժամը 12ին։ Ազգային ժողովարանին պարը բացուեցաւ. շատ պարզ զարդարուած էր, դիւրաւոր գոյնը պարզ կանանչ էր, ու շրջանի կողմը ձօնձրանալու շափ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ գրուած էր, նոյնպէս երեքգունեան դրօշը պատին մէջ շարեալ դուրս ելլուած էր։ Ամենն աջեւի կողմը՝ 22, 23, 24 Փետրուարի գրուած էր։ Ամէն կողմը բարը լեցուն էր. ձեր շափ լրագիր հրատարակող ժողովուած էին, ու 70 ալ համառօտագիր կային։ Աստիճան աստիճանի վրայ ամիսիսիէատրոնի ձեւով 900 պատգամաւորներու տեղ շինուած էր։ Աջին բաժնին երկու առջեւի սեղանները պրոշոնեանելուն համար պատրաստուած էին։ Լսանդրին իր առաջին ասելութիւնեմբը աջ կողման վերի ծայրը դնուց նստեցաւ, անկից վար Գառնոյ, Պերանժէ, քիչ մ'ալ վար Կուրբէ գօրապետը ու Լաբրշատպէն նստեցան։ Ամէն խորհրդոյ սեղանին մէջ ձախ կողմը նստող պատգամաւորները հիմա աջ կողմն անցան Օտիրն Պարոյին ու Ֆիւվիլիէի տը Հորանին առաջնորդութեամբը։ Խրիբ իր առջի տեղը ձախ կողման վերջին ծայրը գնաց։ Ձախ կողմի վերի նստարաններնը խիստ հասարակապետութիւն ուզողները՝ Պարպէ, Սանի. Արակոյ նստեցան։ Ամենց մէջ ամենուն աչքը իրեն վրայ կը դարձնէր Հ. Լաֆորտէր Դոմինիկեան կրօնաւորը իր կարդին ճերմակ զգեստովը, որովհետեւ թէ ինքը եւ թէ ուրիշ իրեն պէս ազգային երեսփոխան ընտրուող եկեղեցականները իրենց հագուստին եկած էին։ Դեռ 500 պատգամաւորներ ժողովուած էին, ու դուռը դուռը եղած մէջերին կը խօսէին, մեծ մասը սեւ դրաս (ֆրաք), ու ճերմակ բանկոն հագած էին։ Սպասաւորները (huissiers) առջի ոսկի շղթային ու թռուցին անց՝ թեւերնուն վրայ երիզգունեան կապ մը ունէին։

Յամը 1ին։ Աջի իրիկունէ ընտրուած ասժամանակայ քարտուղարները Օտրի տը Բիւիսոյի առաջնորդութեամբը որոշուած տեղերնին դացին, արդէն 700 պատգամաւոր ժողովուած էին։ Մէկը քառորդ անցած էր ու դեռ. ասժամանակեայ կառավարութեան անդամները չէին երեւնար։ Օտրի տը Բիւիսոյ ժողովքին մէջ հասակաւ ամենէն ծերն ըլլալով՝ ժողովքին դահիրեցին տեղը նստաւ. ապատաւորները՝ պատգամաւորները հրամայեցին որ ամէն մարդ իր տեղն երթայ, ու կառարեալ լռութիւն եղաւ։ Նոյն ատենը դրսէն աղաղակ մը ու. ուրախութեան գոչում մը ասժամանակեայ կառավարութեան անդամներուն գալը կը ծանուցանէր։ Օտրէանի գրասենեակ թնդանօթներնը օդը կը ցնցեցին, ու Եղիսական դաշտերուն մարտկոցներն ալ նոյն թնդանօթներուն ոգեցիր կը կրկնէին։ Ասժամանակեայ կառավարութեան անդամները սրահին մէջ մնան, ու ժողովականները երեք անգամ կենցաղ հասարակապետութիւն կանչելով՝ զիրենք ընդունեցան։

Ժողովքը սկսաւ։ Տիւրոն տը (Լէօր) բեմն ելաւ, ու ասժամանակեայ կառավարութեան հրաժարումը յայտնելու համար ոյսպէս խօսեցաւ։

Քաղաքացիներ, ժողովոյ եղեռնախօսներ։ Հասարակապետութեան ասժամանակեայ կառավարութիւնը ազգին առջեւը դարձեալ կը ծռի, ու ձեր (ազգին) ունեցած վերին իշխանութիւնը պատասխ. կը մեծարէ։ Ժողովուրդն ընտրողներն, ոյժամի բոլոր ձեր դարաւոր մայրաքաղաքին մէջ, օր ձեր ասանկութիւնը որտերնուս մէջ քանդուելիւն ու յոյս կը զարթեցնէ, որն որ պիտի լիանալ։ Ազգային ինքնիշխանութիւնը (souveraineté) ձեր ձեռքն է, ու մեր ուերութեան նոր կարգադրութիւնը ասանկապետութեան (démocratie) ընդարձակ հիմանը վրայ պարտ պիտի կառուցանէր, ու Դաղղիայի անանկ ասանմանադրութիւն մը պիտի ասար, որն որ մնար միայն յաստատ է, այս ինքն հասարակապետական ասանմանադրութիւն մը։ (Ընդհանուր ասանդագին հոնդանք։) Բայց սա մեծ քաղաքական օրէնքը հրատարակելէն ետքը, որով երկիրը իր հասատատուն կարգաւորութիւնը պիտի ստանայ, պիտի հարցնէր, ժողովականներ երեսփոխաններ, որ մեզի պէս փոքր ասանիր որ կասաւարութեան ան կարելի ու չարաչար ուղղութիւնը կարգաւորելը, որով բոլոր լրագրողներ մէջ աշխատութեան կամ վատաղի հարկաւորութիւնը կը հասատատուի։ Ես մանրամասն հիմնը արդարութեան ու եղբայրութեան ասանդ օրէնքներն են։ Ազգայնակեայ ասժամանակեայ կառավարութեան համար ալ եկած է ժամանակը, որ վերջին յեղափոխութեան (révolution) սուրեր առած անձը իշխանութիւնը ձեր ձեռքը յանձնէ։ Ընդունեցէք որ սա սա ժամանակեայ բարարձակ իշխանութիւնը մեզի ուրիշ. բան չէր, բայց եթէ շարաչական զորութիւն մը ան դժուարին դարաստանների մէջ, որոնք սա միայն մը ժամանակի մէջ շինեց դարած էին։ Ամէն ծարամանն ու մեր անձնական հասանութիւնը հասանուս, հասարակապետութիւնը. փնտրեցէք ամենայն բարեկիրթ, հրատարակեցէք ընդունեցէք։ Հիմա ազգային ժողովքին աշխատութիւնը սկիզբ կ'ընդունի։ սա խոստիրով՝ արդեն գիտէ միայն սիտի պահեն, Կենցաղ հասարակապետութիւնը։

Այս խօսքերը ամէն կողմանէ կրկնելու սկսան, ու ոչ ուեւրյունով՝ Կենցաղ ասժամանակեայ կառավարութիւնը, միեղեւ որ Պ. Տիւրոն ալ (Լ'Էօր) բեմը ելաւ։ Ան որ իշխանութիւնն ալ դարձեալ ասանդ ասանդ ելաւ։ Ան ասանդ ասանդ ելաւ։ Ան ասանդ ասանդ ելաւ։ Ան

նէշները թնդանօթներով ուրիշ ու տուաւ, եւ խուսափանքներէն գրեթէ 250 հոգի բռնուց։ Մէռածներուն թիւը 22ի կը հասնի, վիրաւորուածներուն ալ՝ չչափ ըլլալը դեռ յայտնի չէ։ Այս խռովութիւններուն համար Ռուսաստանի քաղաքին մէջ պատերազմական օրէնք հրատարակուեցաւ։ Նայելով սա չփոթութիւններէն հանողները իրենց յաղթութիւնը վրայ շատ կասկածելով՝ սկսան լրագիրներուն ձեւը քովը խօսիլ, որ ասկից հոդը գլորը քաղաքապետ հետ երբեք պիտի չդատուի, իբրեւ թէ զրկը միայն գրսի թիւամեաց հանար է։

— Այս-Էդատեր Դուլմեի ոտ Լամպկի բերդէն եկած ու Դուլմեի վրայէն բաւ հասած է։ Հասարդ ամիսը իրեն համար աղուս ու շատ փառաւոր շարուած է։ — Աշխարհէն եկած լուրերը այնչափ աղէկ չեն։ Գոնեսանդին դաւառին հարաւային կողմը ապստամբութիւն եղաւ, որն որ ան կողմերը անասելի բան մը չէ։ Լիբոնանայի, Գալիպոլի, Սիսի-Օնգայի եւ ուրիշ անեղերու մարդիկը բան տարած առնենին՝ ճամբան պանդուստի քով Օ-Գեղրաշ, Օ-Ամէր ու Օ-Նոյլ ցեղերէն ուղղակիներ վրանին յարձակեցան ու յաջողակեցին։ Այդ դաւառին հիւսիսային արեւմտեան դին ալ Պենի-Ազզէոմենները Գաղղիայէն եկած լուրերով եղած շփոթութիւնը առիթ առնելով՝ սկսեր Պիլանի Գագիլեան ցեղին մէջ ապստամբութիւն ընել ուզելին։ բայց երեւեցաւ հիւսուութիւն մը չունեցաւ։ Ինդիանոպոլիս Ալճերիի ու Գոնեսանդինի միջեւը հիմակու հիմա այնչափ դէշ չէ։ բայց տեղացիներուն կողմանէ ապստամբութիւն կը վախցուի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՀԱՄԲՈՒՐԳ։ Լենգպէս լրագիրներուն առջեւ թուերէն յայտնի է, որ քաղաքը ժողովք մը պիտի ըլլայ, որուն մէջ գերմանական ժողովուրդը պիտի ներկայանայ։ Այնչեր հիմա եղածները որ ժողովքին պատասխանութիւն մըն էին։ Հիմա բոլոր գերմանիա որ մեծ ժողովքին պատգամաւորները ընտրելու զբաղած է, ինչ որ ամսոյս 18ին ժողովքը պիտի բացուի։ Այդչափ շատ քաղաքներու պատգամաւորները ընտրուած են։ Շատերուն միտքն ան է որ գերմանիոն միացնեն, մէկ կայսրութիւն ընեն, ու բոլոր գերմանիայի օրէնքը միանգամայն գործէն տուն։ բայց թէ ասիկա խռովութեան պատճառ պիտի ըլլայ, չէ նէ յառաջիմութեան՝ ապագան պիտի՝ որ ցուցնէ։ — Այս Զիրանգիւրդի մեծ ժողովքին համար իբրեւ օրատրաստութիւն եղած ժողովքներուն մէջ երեւեցի բան մը անցած չէ։ եղած խորհուրդները իրենց մանուսը դարձրեցին վրայ են։

— Ա՛ռաւի որ գերմանական գաշնակցութիւնը պաւիէրայի մէջ 100,000 բանակ մը կը պատրաստէ, որ սահմանները գաղղիացւոց յարձակումէն պահպանէ։

ՊԵՐԼԻՆ։ Հասարակապետութիւն բաղձացողներուն գլուխը, որ զէնքով գաղղիայի ու Հելուետիայի կողմերէն ու գրաւեալներուն վրայ յարձակեցան, ամէն կողմանէ սասիկ կորուստով վերադարձած են, անանկ որ ալ գլուխ վերցնելու կարողութիւն չունին։ գերմանական գաշնակցութեան ժողովքն ալ յայտարարութեամբ մը գերմանացիները կը յորդորէ, որ ասոնք ամէն կազմներ փարելուն դարս հանեն։

ՇԼԷԶՎԻԳ-ՀՈԼՇԹԱՅՆ։ Գերմանացիք՝ Դանիայիները ամէն կողմանէ կը զարնեն, որպէս զի բոլոր Շլեզվիկ առած են։ Դանիացիները ծովով ալ պատերազմ բացին, ու աս կողմանէ զօրաւոր ըլլալով՝ Պրուսիայի շատ նաւերը բռնեցին, բայց ասով բան մը չվճռուցին։ Գերմանացիք յարմարի կողմանէ մինչեւ Փրէդրիխիա հասան ու առին։ Գոնիացիները Գյանկ՝ գերմանացի զօրքին զօրապետէն գինարբուր խնդրեցին, բայց Գրանկ չընդունեցաւ, ու պատասխան տուաւ որ մինչեւ որ Ալսէնին ու ամէն Շլեզվիկի վերաբերեալ կողմերէն Դանիացիք դուրս չեն ելլեր, զինադադար ընելու վրայ խօսք չկրնար ընել։

ՊՐՈՒՍԻԱՅԻ ՄԱՍ ՊՐՈՒՇ

Լեհերը փոքրէն դաւառին մէջ ապստամբութեան դրօշը կատարեալ բացին։ Անոնց կողմ՝ զեղջիները ոչ եղած թագաւորական զօրքին հետ կը զարնուին։ Ինչունք գրգռողը, ինչպէս յայտնի է, իրենց հին թագաւորութիւնը կանգնելու բաղձանքն է, բայց ապստամբութեան մերձաւոր պատճառը եղաւ Պրուսիայի թագաւորին փոքրէն գաւառը երկու բաժնելը, ու գերմանական մասը գերմանական գաշնակցութեան մէջ խոմելը։ Առանց արտաքոյ կարգի զօրութիւն թափելու, Պրուսիա աս դիտութիւնը պիտի՝ որ կարող չըլլայ հանգարտեցնել։ Պրուսիայի Դանցիգի, Քէոնի եւ ուրիշ տեղեր զօրք ելան, բայց եաքի լուրերը կը ծանուցանեն որ Մի-

թրոպոլի մեռ յաղթուեր են։ Այս քաղաքը, որ Փոզէնի արեւելեան կողմը կ'ինայ ու անկից ուրիշ մղան հեռու է, Միրոպոլաքիին հրամանատարութեանը տակ ապստամբները ժողված էին։ Պրուսիոյիք պրուսի զօրագլուխին տուածոպրովիանտը քաղաքն առնել կ'ուզէին, բայց զօրքին մէջ շատ Լեհ ըլլալով՝ իրենց հայրենեացը զէմ պատերազմել չուզեցին, ու զէնքերնին գերմանացի ընկերներուն զէմ դարձնելով՝ անոնցմէ շատ մարդ կոտրեցին, ու մնացեալ Շրատա քշեցին։ Լեհերը աս յաղթութեան վրայ կը ցնծան, Միրոպլաքի բոլոր Լեհերուն յորդորանաց թուղթ հանեց որ ոտք ելլեն, ու եկեղեցականք ալ ժողովուրդը շատ կը գրգռեն ընդդէմ թէ՝ Պրուսիան կ'ուզէ Լեհերուն կրօնին գրչել, կործանել եւ այլն։ Հիմա Պրուսիայիք ամէն կողմանէ պատրաստութիւն կը տեսնեն որ Միրոպլաւ նորէն գայթեն։ — Ռոլոմոզ զօրապետը աս պատահածներուն համար Փոզէնի մէջ պատերազմական օրէնք հրատարակեց։

Հարիւրաւոր լուրերը կը ծանուցանեն որ Պրուսիոյիք Միրոպլաքի քով Լեհերէն նորէն յաղթուեր են։ Պրուսի զօրապետը նորէն ոգեկ մը պատրաստուելով աս քաղաքին վրայ յարձակեցաւ։ Լեհերը 10,000 հոգւոյ չափ կային, բայց ծածուկ տեղեր ուրանալով՝ դրսէն առանց ցուցուցին որ քանի մը հարիւր հոգի են։ Անոր որ Պրուսիոյիք աս քիչուոր Լեհերուն վրայ յարձակեցան, անոնք ետ քաշուեցան։ Պրուսի խռովեցաւ, կարծելով որ Միրոպլաւ թշնամի չկայ, անոր համար բոլոր զօրութիւնովն անոնց ետեւէն ինկաւ։ Այս մ'ալ յանկարծակի Լեհերը իրենց տեղերնէն ելան, մեծ դունդ մը կազմեցին, ու Պրուսիոյիներուն վրան ինկան։ 2000ի չափ նշան առնալ Լեհեր միօրինակ վրանին հրացան կը արձակէին, ու երբ որ Պրուսիոյիք փախչելով Միրոպլաւ դարձան, հոն ալ դաղթականները երկայն ձողերու ծայրերը կապած զիրենք գիմաւորեցին։ Այնպէս բոլոր պատերազմը ամբացուած, ու ամէն մէկ տուն մէյ մէկ բերդ դարձած էր։ Հոն տասիկ կռիւ եղաւ, ու Պրուսիացիք չկրցան դէս ետ ելլել, մնաց անդ որ իրենց կողմանէ 300 Լեհ զինուոր թշնամեաց կողմը անցան։ Պրուսիոյիք աս կռուին մէջ 1500 հոգի ու երկու թնդանօթ կորսնցուցին։

Գաղղիայէն եկող Լեհերը Ռուսաստանէն ընդունուելով՝ Պրուսիայի Լեհաստանէն կամ Փոզէն գտնուելու մէջ սիրէ օր կը շտապցին, եւ եղած խռովութիւններուն մասնակից կ'ըլլային։ Ասոնք Պրուսիայի կառավարութիւնը Գրանդ Դուքի ժողովքին ձեւով Պատի դիմութեան խմբագրեց, որ ասկից եաքը Գաղղիայէն եկող Լեհերուն մէջէն՝ միայն անոնք ընդունի եւ Պրուսիա մտնելու անցագիր (խասափոշ) տայ, որոնք որ Պրուսիոյի Լեհաստանին վերաբերեալ տասիկ կրնան ցուցնել։

— Պրուսիոյի թագաւորութեան մէկալ մասերը հանգարտ են, թէպէտեւ քանի մը տեղ, ինչպէս Գոլոնիա ու Պերլին, տարաձայնութիւն մը արուեցաւ ու ուրիշ քանի մը արուեստներու ատաղները (խաֆանէրը) ոտք ելան, եւ ուզեցին որ տուրքերնին առնեն, ու քանի մը տեղեր ալ մասն աւրշաղեցին, բայց իւազաւորութիւնը շուտով առջեւն առաւ։

— Հաւատամքի արքունիքը յայտարարութիւն մը տուաւ, որով կը ծանուցանէ որ Գերմանիոյի ու Պրուսիոյի հետ բարեկամ կ'ուզէ մնալ, ու Դանիոյի հետ եղած կռուոյն մէջ չէրէք դիտ՝ որ կենայ։ Գաւեւ Ռուսի կողմանէ հրաման եկած է, որ ան Գերմանացիները՝ որոնք Լեհերէն հալածուելով Ռուսաստանի սահմանը կը փախչին, բարեկամութեամբ ընդունեն, ու թէ որ զէնք ալ ունեցան, ձեռքերնէն շառնուի։

ՀՈՌՄԱՆԻ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ ամսոյն վերջին պէրը Հռոմայի մէջ խռովարարները նորէն ապտն կ'ուզեն շփոթութիւն մը հանեցին։ Այս խռովութեան սկիզբը ամենը Հռոմարկականներուն կու տան, ամենք ալ կը համարին (որն որ աւելի հաւանական կ'երեւայ) թէ նոյն իսկ Խռաղոյիք՝ որոնք որ ամէն բան ասկն ու վրայ ընել կ'ուզեն, բռնական որ իրենց փախցնելին համար, որ է բոլոր Խռաղիա մէկ Խռաղական հասարակապետութիւն մ'ընել, Ս. Քահանայապետը կը ասիրէին որ Ուսարիայի զէմ պատերազմ հրատարակէ, Լոմբարդացիներուն ու Վենետիկցիներուն զօրքով ու զէնքով օգնութեան երթայ։ Հրամանատարներ, ուրիշ անիրաւ պահանջմունքներ կ'ընէին։ Ս. Քահանայապետը ասոնց ամենուին չհաւանեցաւ։ մնաւանդ թէ իր միտքն ու կամքը բոլոր Եւրոպայի յայտնելու համար, վերը՝ Վենետիկի յսգուածին մէջ յիշուած խօսքը խօսեցաւ, ուր որ յայտնի կը զրուցէ թէ Ս. Պետրոսի յաջորդին պաշտօնն ան է որ ամէն ազգերուն խաղաղութիւն քարոզէ, պատերազմը իրեն զարշելի ու դժուարին է, մանաւանդ թէ կը ասէր երբ որ կը լսէ թէ Խռաղիան հասարակապետութիւն մը կ'ուզեն հաստատել, ու զինքն ալ անոր գլուխ անուանել։ Ինքը երբեք իր իշխանութիւնը մեծցընելու խորհուրդ ունեցած չէ, եւ ոչ ալ իր հրամանները մեկուն հրաման տուած է որ Լամբարտացւոց սգնութեան երթան։ — Այս խօսքերը խաղաղասիրները աս խոսակցութիւնը չհաճեցան, մնաւանդ թէ նոյն իսկ զարշանքները իրենց պաշտպանն հրաժարեցան, բայց Ս. Քահանայապետը իրենց պաշտպանն հրաժարեցաւ։ Մինչեւ Ընդհանրապետը զինուորներ ուզեցին զինուորներ ուզեցին, ու զինուորներ ալ ինքն ինքնին զինուորներ ալ՝ Ս. Քահանայապետին դէմ դարձան։ Ինչպէս որ ասիկ ալ ասոր գլուխ անուանել։ Ինքը երբեք իր իշխանութիւնը մեծցընելու խորհուրդ ունեցած չէ, եւ ոչ ալ իր հրամանները մեկուն հրաման տուած է որ Լամբարտացւոց սգնութեան երթան։ — Այս խօսքերը խաղաղասիրները աս խոսակցութիւնը չհաճեցան, մնաւանդ թէ նոյն իսկ զարշանքները իրենց պաշտպանն հրաժարեցան, բայց Ս. Քահանայապետը ընդունեցաւ։ Մինչեւ Ընդհանրապետը զինուորներ ուզեցին զինուորներ ուզեցին, ու զինուորներ ալ՝ Ս. Քահանայապետին դէմ դարձան։ Ինչպէս որ ասիկ ալ ասոր գլուխ

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Մայիսի։ Սիրելի ընկերութիւնը որոշած էր, որ Տէոպլիի մէջ երեք հարիւր հոգւով խորհուրդ մ'ըլլայ, բայց կառավարութիւնը բոլորովին արգիլեց։ — Լիմրիքի մէջ Հին ու Երիտասարդ Իրլանդացի ընտրող կողմերը սասիկ եւ արիւնահեղ պատերազմով իրարու. հետ կռուեցան, վասն զի, ինչպէս որ առաջուան թուերուն մէջ բաց ենք, աս երկու կողմնակցութիւնները Իրլանդայի դատ խորհրդանացը իրարու հակառակ ճամբով հասատանել ուզելով՝ իրար խզելու կը ջանան, որ մէկուն դիտումը յաջող երթայ։ Լիմրիքի քաղաքը ասանկ խռովական վիճակի մէջ գտնուելուն համար՝ կառավարութիւնը պատերազմական օրէնք հրատարակեց, եւ Երիտասարդ Իրլանդացին կողմն շատերը ձերբ ձգեց։ միայն բուն դիմաւորները՝ ինչպէս՝ Օ'Պրայըն, Միչել՝ եւ այլն փախան։ — Իրլանդայի մէջ ասանկ ժողովներ ընելն ու դրուելու ապէ պահանջ գոյութիւն ալ տրգելուեցաւ։

— Բանատայն (Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ) եկած լուրերը ծանր են։ Անոնց պէս կ'երեւայ որ քիչ մը եռքը աս գաւառը՝ որ դեռ Անգլիացւոց ձեռքն է, շատ չանցնիր բոլոր գլուխ պիտի՝ որ քաշէ ու ինքը զինքը անկախ պիտի՝ որ հրատարակէ։ Խոմանդակ Բանատայի գաւառը՝ 400,000 քառակուսի անգլիական մղոն է, ու 1 միլիոն 200,000 բնակիչ ունի։

ՀԵԼԼԱԻԻՏԻԿ ԿԱՄ ՅՈՒՆՍՏԻՐԻ

Գրաշնակցութիւն ժողովը արտաքոյ կարգի ժամանակն դուրս ամսոյս 11ին պիտի՝ որ ժողովէր։ Այդ պատճառ եղած են պատպիանոգէնէն գրուած երկու թղթերը, որոնց մէջ անաւելոյ հրամանատարը Պ. Կերմիրը կը ծանուցանէ, որ Աստուծոյիք սահմանին քով սասիկ զօրք կը ժողվին, ու յայտնի կ'երեւայ որ մեզերնին Պրուսիոյէն նոր հանգը մտնել, ու անկից Լոմբարտիա անցնիլ է, որ Իտալացիները շփոթեն։ Պ. Կերմիրը կը ծանուցանէ որ ինքը ամէն պատրաստութիւնները տեսած է, որ Հելուետիայի չեզոքութիւնը պաշտպանէ, ու թշնամին սահմանէն ներս չթողու։

ԼՈՒՍԻՏԱՆԻԱ ԿԱՄ ԲՈՐԹՈՒԳԱԼ

Լիսբոնէն, 9 Ապրիլի։ Ընդդիմադիր թագաւորական ամսագիրը (Ընդդիմադիր թագաւորական ամսագիրը) իր ապրիլեան՝ Լուսիտանացւոց Էթիոպիոս թագաւորին թուղթ մը գրեց, որուն մէջ զինքը կը սարսափէ որ երկրին շատ ազատութեան շնորհքներ ընէ, որ դեռեւ կարող ըլլայ թագաւորութիւնը փոխանակէն ազատել, որուն մէջը որ կը գտնուի։ Այդ ինչ օգուտ որ ազգը ամենեւին գոհ ըլլալիք չունի, եւ ոչ ալ արքունեաց գէմ եղող կողմը կ'ուզէ հաշտուիլ։ Իսկ բուն արքունիքը անանկ սարկի կարգութեան մէջ է, որ կ'ըսուի թէ ախոռնելու ու խոհանոցներու ծառաներն ու ապախներնը դեռ առնելիքնին կը պահանջեն։